

CAPVT XIII.

Ecce tertio hoc paratus sum uenire ad uos, & non uos grauabo.) Ne forte hoc inter initia putaretur ad commendationem suam: post fecisse aut mercedē euangelicæ prædicationis uelle accipere, ostendit eas in uoluntate durare, ne factum suum postea emendare uideretur, & esset quod ab obtricatoribus reprehenderetur. ¶ Non enim quero quæ uestra sunt sed uos.) Ostendit ideo se nolle accipere ab eis, ut illos ipsos lucraretur, ut intelligentes quia pecuniæ præponit eos, tandem cognoscerent affectum illius erga se. ¶ Nec enim debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filijs.) Patrem se eorum significat, sicut in prima epistola dicit: **1. Corin. 4.** Per euangelium ego uos genui. Carnales tamen parentes sunt, qui filijs thesaurizant. Nam spirituales à filijs dignum est ut accipiant sumptus ad sustentandam uitam præsentem. Non enim magnum est ut spiritalia tradentes consequantur carnalia. Hic autem in tantum probat se nolle accipere, ut transferat causam carnalis patris ad spiritalem, ut non solum non ab eis accipiat, sed & si potest fieri, ipse illis tribuat, sicut iam supra dixit: Alias ecclesias expoliaui, accepto stipendio, ad ministerium uestrum. Hoc dicto tangit eos, ut intelligant quantus sit, & quid hi mereantur qui tantum apostoli prouidentiam neglexerunt. ¶ Ego uero libentissime impendam, & superimpendam, & ipse impendar pro animabus uestris.) Nunc aperte affectum & charitatem quam circa eos habebat ostendit, quando non solum sua pro eis impendere & propensius pendere paratum se dicit, sed & seipsum pro salute animarum eorum etiam mori, sicut & apostolus IOANNES dicit: Quia exemplo saluatoris pro fratribus inquit, etiam animas nostras debemus ponere. ¶ Plurimum uos diligens, minus diligor.) Prouocat eos ad amorē, quia ipsi plus illum deberent diligere, maxime per quē didicerūt
Z 2 uiam

uiam salutis, per quem & acquisiti sunt deo, ex perfidis facti fideles, & ex contaminatis purificati. ¶ Estis autem, ego uos non grauavi, sed ut astutus dolo uos cepi.) Omnia quæ possent ex aduerso proponi non tacet, ut se purget per omnia, quia nihil per circunventionem egit apud eos, sed in simplicitate sibi semel prospiciens, his duplici genere, ut & apud deum prouideret eis, & hic sensum illorum non quaereret: sibi autem hoc sufficere quod à deo promissum est in futurum. Forte enim suspicaret ideo illum contempsisse, quia parua erant quæ offerbantur, ut maiora consequerentur, ut circumspectus merita sua non pecuniam refutaret, sed numerum idignum sibi aestimans contemneret. ¶ Num per aliquem illorum quos misi ad uos circunueni uos?) Hoc est quod dicit, quia quos misit non illis hoc intimarunt, ut si uellent pacatum habere apostolum, dignam quantitatem personæ illius offerrent, quia ideo uoluisset accipere, quia minus quam dignum fuit offerebatur. Quod compositum apostoli astucia intelligerent ut quod egit non per contemptum sed per auaritiam egisse probaretur. ¶ Rogau Titum & misi cum illo fratrem. Nunquid auarus in uos fuit Titus? nonne eodem spiritu ambulauimus? non ipsidem uestigium?) Apertum est, quia quando ab his quos misit nil tale dictum aut factum est, una eorum sententia probaretur in bono, exclusa suspitione auaritiæ. ¶ Iterum putatis quod excusemus nos apud uos.) Hoc est quod dicit, olim de nobis dubitatis, arbitantes quia non simpliciter agamus uobiscum. A pseudoapostolis enim exagitantur, qui uolentes deprædari eos, tergiuersatione hoc agere apostolum asserbant, quasi ut plus possit accipere. ¶ Coram deo loquimur: omnia autem charissimi pro uestra ædificatione.) Sic cupit illos uerum & bene sentire de se ut & ratione & testificatione satis illis faciat, quia non ut sibi profit, talem se præbet, sed ut ad ædificationem eorum proficiat, & uel sic amorem illorum circa se prouocet, dum non grauatur censum illorum, & auctoritatem potestatis in arguendis uitis non inclinatur. Sine dubio enim

pro

prodest ei qui corripitur, ut emendet, si præpositus ideo oblata refutet ut libere arguat. ¶ **Timeo enim ne cū uenero non quales uolo inueniam uos.**) Quā non omnes adhuc quos in prima epistola corripit emendauerant, in quibus fuerant uitij reprehensi, ideo cum autoritate uult uideri iturus ad illos ut territi corrigant, ut tales illos inueniat quales uult. ¶ **Et ego inueniar à uobis, non qualem uultis.**) Hoc dicit ut tales se præbeant, ut conueniat eis cum apostolo, ut inuicem congaudeant sibi. Ille enim inuenit aliquem qualem non uult, qui se talem facit ut discordet ab illo. ¶ **Ne forte sint inter uos contentiones, æmulationes, animositates, dissentiones, detractiones, susurratiões, tumores, seditiones.**) Nunc errores memorat, quos in superiore epistola reprehendit, quando personis deferentes & alterum alteri præponētes dissidebant ab inuicem. ¶ **Ne iterum cum uenero humiliet me deus apud uos, & luceā multos ex his qui ante peccauerunt & non egerunt pœnitentiam super immundicia & fornicatione & impudicitia quā gesserūt.**) Hoc præmonet ut non illos tales inueniat quales dudū inuenerat, cū uitij diuersis operū immūdorū uel magis nominum, quia omne opus sine crimine est, sed inordinatiōnis nomen facit crimen. ¶ Tunc enim est illicitum cum aliter sit quā concessum est. Illis ergo peccantibus se humiliari dicit, quia incipit ut pius pat peccata filiorum deslere. Quis enim pater non gaudeat bene agentibus filijs. Sic iterum necesse est, ut luceat si prauē uersentur. Ideo admonet, ut si qui præteritarum fornicationū, aut alterius immunditiæ uel impudicitia non egerunt pœnitentiam: sicut quidam quos significat egisse, nunc agerent, ut ueniens, sine tristitia esset cum eis. Cum enim dicit: **Et luceam multos ex his qui ante peccauerunt,** & non egerunt pœnitentiam, probat quosdam ex his egisse pœnitentiam, quosdam non egisse. Quod Nouatianoaduersum est, quia dicit fornicatores non posse peragere pœnitentiam, & recipi in communionem. Hic probat peregisse, ac per hoc receptos esse in pace Ecclesiæ. **Tres**

Z ; ergo

ergo formas peccatorum probat, cum fornicationem & impudiciam & immunditiam nominat.

Deut. 17.

Tertium hoc uenio ad uos. Superius præparatum se dixit, nunciam uenturum. In ore duum uel trium testium stabit omne uerbum. Hoc secundum legem dixit, ut aliquis duobus aut tribus testibus aut purgetur aut condemnetur: ita & hi tertio aduentu apostoli ut purgari inueniantur, commonet. ¶ Prædixi enim et prædico, ut præsens secundo aduentu, et absens nunc, his qui ante peccauerunt, & cæteris omnibus, quia si uenero iterum, non parcam. ¶ Pridem se dixisse significat præsentem, ut corrigerent se, ne cum pudore corripentur: & nunc iterum absentem se eadem dicere cõtestatur, ut post secundam correptionem, si se non emendauerint, parci eis non debeat. ¶ Quomodo probationem quæritis eius qui in me loquitur Christus? ¶ Probationem quærunr Christi loquentis in oposito, dum præceptis non obediunt, uolentes probare, si audet uindicare, ut per id intelligatur esse fidæ autoritatis, ut de cætero timeatur. Qui enim magistrum contemnit, emendari se quærit. ¶ Qui in uobis non infirmatur, sed potens est in uobis. ¶ Potens est in his Christus, quia uiderunt in nomine eius mortuos excitatos, dæmones fugatos, paralyticos conualuisse, surdos audisse, mutis redditum affatum, claudos cucurrisse, cæcos uidisse. Hæc omnia uirtutis sunt, nõ infirmitatis. Denique hac causa attracti ad fidem sunt. ¶ Nam & si crucifixus est ex infirmitate nostra, sed uiuit ex uirtute dei. ¶ Verum est quia propter peccata nostra crucifixus est Christus, ut mortem destruens, credentes sibi liberaret ab ea. Infirmari ergo se passus est propter nos, ut mortem uinceret nobis. Descendens enim ad inferos, qui omnino peccatum nesciebat, & quasi peccator occisus, chirographum Adæ deleuit, ut de cætero defuncti sub eius nomine, à morte non tenerentur, sed haberent fiduciam eundi ad cælos. ¶ Propter infirmitatem ergo nostram occisus, reuixit uirtute patris, ut discipulis probaret quæ docuerat esse uero exemplo in se ostē-

fo ¶ Etenim nos infirmamur in illo.) Hoc ad apostolorum personam pertinet, qui eum, id est **CHRISTVM** prædicantes, infirmatur dum iniurijs agebantur, claudabantur, cædebantur. ¶ ¶ Sed uiuimus cum ipso ex uirtute dei erga uos.) Manifestum est, quia si à perfidis infirmabantur, apud credentes non erat hæc infirmitas, sed profectus: quia hinc potentiores fiunt fideles, dum infirmantur. Illata ergo mors à perfidis uita est erga credentes, uirtute enim dei resurgunt, ut uiuant cum **Christo**. ¶ Vosmet ipsos tentate, si estis in fide, ipsi uos probate.) Inuicem ut se fratres discutiant, præcepit.

Sollicitiores fiunt enim, si secum inuicem conferant. Tætationem ergo hanc probationem uoluit intelligi, quia omnis probatio tentatio est, non tamen omnis tentatio probatio. Si enim deus tentare dicitur, probatio est. Si autem diabolus tentare dicatur, tentatio est, quia euertere nititur. Et homo aliquando tentat ut probet, aliquando ut capiat. ¶ ¶ Aut non cognoscitis uos quod **CHRISTVS IESVS** in uobis est, nisi reprobis estis?) Hoc est, quia si probare uos inuicem nescitis, non cognoscitis quia **IESVS CHRISTVS** est in uobis: & hoc est reprobum esse, nescire religionis uel professionis suæ fidem.

Qui enim fidei suæ sensum in corde habet, hic scit **CHRISTVM IESVM** in se esse. ¶ Spero autem cognituros uos quia non sumus reprobi.) Prouocat eos ad scientiam fidei & rectæ uitæ. Cum enim coeperint scire apostoli sui certam autoritatem et meritum apud deum, poterunt & circa se esse solliciti. ¶ Oro autem deum ne quicquam mali faciatis, non ut nos probati appareamus, sed ut uos quod bonum est faciatis, nos autem quasi reprobi sumus.)

Bo affectu quo semper orat pro eis, ut à malis temperent. Non ut nos, inquit, probati appareamus, id est, non ut in autoritate uideamur uobis peccantibus, sed ut uos quod bonum est faciatis, nos uero ut quasi reprobi simus. Quid est hoc? Orat apostolus ut reprobis sit: Non sanè, sed hoc orat, ut his bene agentibus dum non auderent corripere, quasi humilietur, & humiliati

uelut reprobī appareant. Probati enim à deo uidentur, dum iudicant peccatores autoritate concessa. Si ergo quīs iudicent non sunt, cessante in his autoritate, quasi reprobi uidentur. ¶ Non enim possumus aliquid aduersus ueritatem sed pro ueritate.) Hoc dicit quia potestas nō est data contra ueritatem, ut arguāt bene uiuentem; sed, p ueritate ut uindicerent eum, qui inimicus est legis. Ideoq; cessabit potestas, si quod bonum est fecerint. Vnde & ad Romanos ait cap. duodecimo: Vis non timere potestatem, bonum fac, & habebis laudem ex illa. Cum ergo nō timet bonum operando, euacuata est apud eum potestas hoc est, quasi reprobū esse, quia hoc in eo cessat, unde probatur potestas. ¶ Gaudemus autem cum nos infirmamur, uos autem fortes estis.) Hoc est infirmari, non exercere potestatem. Hos autē optat fortes esse, ut bene agentes uitia uincant, & prohibeant à se uindictā aut correptionem. ¶ Hoc autem & oramus in uestram consummationē.) Perit orans ut in eo perficiant ne peccent, cōsummati in uirtute bonæ uitæ, & incorrupta fide. ¶ Idcirco hæc absens scribo, ut non præsens durius agam.) Apertū est, quia ideo absens commonet ut correctiores illos inueniat, & non illic positus increpet cum pudore, ut erubescat qui peccat in cœtu fraterno. ¶ Secundum potestatem quam dominus dedit mihi in ædificationem, & nō in destructionem.) Hæc potestas est, quam superius optat esse ociosam his bene agentibus, si quo minus, exerceat se in hac, ut ædificentur correpti, non mortificati peccatores. Non enim destruuntur qui arguuntur, ut corrigantur, sed ædificantur ad uitam. ¶ De cætero fratres gaudete, perfecti estote, consolationem percipite, idem sapere, in pace agite, & deus pacis & dilectionis erit uobiscum.) Gaudium hoc de emendatione erit, unde & poterit prouenire profectio. Sed ante erit cōsolatio, ut spes futurorum deserant præsentem oblectatiōem. Idem ait sapere, hoc propter ueterem discordiam, ut iam unū sentiant. In pace agite, si concordēs fuerint, habebunt pacē. Et deus pacis & dilectionis erit, inquit, uobiscum. Deus pacis

pacis est **Christus**, qui dixit: **Pacem** meam do uobis, pacem relinquo uobis. Ipse est deus dilectionis, quia iterū ait: **Nouum** mandatum do uobis, ut diligatis inuicem. **Et** in hoc, inquit, cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem qua dilexi uos, habueritis inuicem. **Alia** tamē pax dei, alia mundi est, quia & maligni & spirij habēt pacem, sed ad damnationem. **Christi** enim pax libera est à peccatis. **Perfidiam** ergo fugit, dolum spernit, factis malis repugnat. **Hæc** deo placita est & amica, diabolo autē inimica. **Hanc** qui habuerit, habebit et dilectionem, simul et deum eorum ad tuitiōem perpetuam. ¶ **Salutate uos inuicem in osculo sancto.** Hæc salutatio ecclesiastica est, quia oscula hæc non carnalia sed spiritalia sunt, quæ complexu corporum animos copulant, nō desiderio carnis sed spiritus. ¶ **Salutāt uos sancti omnes.** Prouocat eos ad sanctitatem, ut & ipsi audeāt reddere aiçē sanctis in salutatione. **Ideo** em̄ à sanctis salutant, ut illos imitentur. ¶ **Gratia domini nostri Iesu Christi, & dilectio dei, & cōmunicatio spiritus sancti cum omnibus uobis.** Trinitatis hic complexio est, & unitas potestatis quæ totius salutis perfectio est. **Dilectio** enim dei misit nobis saluatorem Iesum, cuius gratia saluati sumus, ut possideamus hanc gratiam salutis, communicatio facit sancti spiritus. **Hic** enim dilectos à deo & saluatos gratia Christi tueretur, ut trium perfectio consummatio sit hominis in salutem.

DIVI AM-

BROSII MEDIOLANENSIS EPISCO-

pi commentarij in epistolam beati Pauli

ad Galatas.

PRAEFATIO.

Z 5 OMNIS